

ЗАКОХАНІ У ВЛАСНИЙ ВИРОК...

Кінець літа в Аркадії: Казімеж Бурнат. Анджей Вальтер. Лешек Шаруга / три польські поети в перекладі Світлани Бреславської. Івано-Франківськ: «Місто НВ». 2017. 224 с.

Наше пізнання поезії є химерним і випадковим. Здебільшого. Наше розуміння поезії є дилетантським. Переважно. Наше читання поезії є виїмковим. Так склалося історично або істерично. Наше життя є суцільною метафізикою. Мабуть.

Що ж казати про знання і читання поезії польської? Нічого. Можемо мовчати. Можемо говорити. Можемо вдавати говоріння. Вдавати читання. Вдавати любов до поезії.

Це нічого не змінює. Бо тектонічні зміни пройшли через серце, а ми й не зауважили. Ми оглядаємося в минуле, шукаючи там власної тіні, а наша тінь витягнулася в невидиму нитку майбутнього, в яке немає ні віри, ні сподівання.

Вибіркове читання. Вибіркове розуміння. Вибіркове життя.

У книзі маємо трьох сучасних польських поетів – Казімежа Бурната із Вроцлава, Анджея Вальтера з Глівіц та Лешека Шаруги із Варшави. Бурнат і Шаруга (сиріч, Олександр Вірпша) є представниками одного покоління, але різних поетичних, світоглядних досвідів. Сливе взаємопротилежних. Шаруга з покоління *«Нової хвилі»*, що прийшло в польську літературу 1968 року на тлі студентських бунтів у Франції. Бурнат активно зайнявся поезією уже в 90-і. Вальтер почав свою творчу біографію як фотохудожник, а поетичний дебют відбувся 2000-го.

Що їх об'єднало в одній книжці? Випадок. І моє особисте знайомство з авторами. У 2009 році Лешек Шаруга читав лекції в Прикарпатському університеті, і ми випадково познайомилися, аби надалі лише переписуватися у фейсбуці (що не завадило Лешеку Шаругі декілька разів присилати мені свої нові книжки). 2013-го я познайомився із Бурнатом на фестивалі *«Галиційська осінь»*, а вже він познайомив мене із Вальтером.

Серед цих авторів найближчим світоглядно мені є Анджей Вальтер. Можливо тому, що ми народжені в 60-х (я на початку, Анджей – наприкінці), а ще тому, що його болить польське. А мене українське. А ще тому, що драматичне світовідчуття є домінуючим у нашій світоглядно-естетичній ході, при загальній самоіронічності.

У цій книзі маємо переклади конкретних книжок авторських – *«Насичення невідомим»* Бурната, *«Смерть богів»* Вальтера, *«Лого Рея»* Шаруги. В цьому особливість цієї книжки. Перекладачем є івано-франківська поетеса Світлана Бреславська, яка раніше вже мала досвід перекладання з польської. А тепер його ще й примножила – вийшли

книжки поезій в її перекладі того ж Казімежа Бурната (вибране) і Анджея Бартинського (теж конкретна книжка).

Але є в цій химерній книжці авторські перегуки – світоглядні, на-самперед. У Бурната – се екзистенційна туга і внутрішній протест проти споживацтва суспільного:

«.....
*продається місто
 без ратуші посередині
 без помешкання заздрості»*
(Недоторканний II);

«.....
*Жанні д'Арк
 не допомогла цнотливість
 божі нашіптування
 не стримали безумства
 кардиналів
 і зрадливого натовпу
 перед екзакуцією*

пруський мур пам'ятає»
(«Ступні Бога...»);

«.....
*кінець близько
 (доповзає його початок)
 однак хтось завжди залишиться
 закоханий
 у власний вирок»*
(«Вільний в'язень»).

У Анджея Вальтера – романтичне несприйняття суцільного практицизму і осуд людського збайдужіння, інколи прориваються богоборчі мотиви:

«.....
*навіть душу занесли в
 рекламний рай»*
(позитивісти);

*«нищать слова
 галерею назвали торговою
 кохання
 зробили хімією*

*нищать значення
»*
(хімія кохання);

«.....
якесь майбутнє
черстве вчора
пом'яте і крихке
гільйотина снів
і заблукана
усмішка»
(кінець літа в аркаді).

У Лешека Шаруги – відчуття драматичної приречености мистецтва і обмежености мови:

«після слова
були ми
зовсім слабкі
не було сили
.....»
(Я і мій приятель віри);

«тільки поети
їх вірші
метафізичні еротики описи
пейзажі космічні
візії це все
тільки
поети
це знають коли
навіть не мають поняття
їх
вірші – це палімпсести писані
на вітер на завжди на
ніщо»
(Тільки);

«апокаліпсис
п'ять звичайних складів
а яка драма»
(Хоку)

При цьому, саме Лешек Шаруга найбільше тяжіє до афористичности поетичного письма.

Найголовніше полягає в тому, що ці автори є свідомими своєї приречености Словом. І вони готові, як останні Лицарі Слова, захищати його перед навалою варварів, які вже прийшли:

*про це не можна мовчати
про це не можна говорити
про це треба знати*

*треба пам'ятати без слів
треба пити молоко чорне
треба складати вірші*

*варвари вже прийшли
вешті заберуть голос*

(Лєшек Шаруга. Прийшли).

ОБРАЗ РОМАНА ШУХЕВИЧА У СПОГАДАХ ВАСИЛЯ КУКА

Спогадова література в Україні досі не структурована і не систематизована. Хоча окремі дослідження про ті чи інші з'яви української мемуаристики спорадично появляються. Вони носять несистемний характер, і в них годі вислідкувати як тенденції цієї лектури, так і її перспективи.

Дослідження істориків на цю тему або заполітизовані, або запафонні для того, щоби зрозуміти, як ми маємо оцінювати ті чи інші з'яви спогадової літератури, як ми можемо оцінювати чи сприймати самих авторів таких спогадів.

Літературознавці легші на писання, але ще трудніші до розуміння. Бо той чи інчий об'єкт дослідження, здебільшого випадковий, – в науковому світі це називають дисертабельністю чи недисертабельністю теми, – і сказати, що те чи інше дослідження невідповідне і обґрунтоване, – справа ризикована і дискусійна.

Спогади політичні чи, то пак, спогади політичних діячів, тим більше ставлять перед нащадками більше запитань, аніж спроможні окреслити коло відповідей. Українська політика, – від Винниченка і Грушевського починаючи і Кравчуком чи Кучмою окреслюючи її рамці (бо що тичеться спогадів політиків у післякучмівський період, тут маємо більше приватної белетристики чи «*приватного язичія*», аніж наближеної до об'єктивності картини), – це суцільний оксиморон, і сприймати її не те, що без брому (за Винниченком), але й без сільських «*сто грам*», – сливе неможливо. Напевне, має рацію Оксана Забужко, говорячи, що ми „*зараз ніби в реаліті-шоу, з якого не можемо вийти. Відповідно, треба настроїтися на медитативний лад і перестати вірити в стабільність світу*“ [https://blog.yakaboo.ua/o-s-zabuzhko/?fbclid=IwAR0vAo3JpQMP9oh_ejldhI4enXMakUIZ8qUAuvLBWdbwd5ob2avB7Rcwgf8].

Спогадова література “упівського» контексту незібрана, невивчена і неоцінена. Тому будь-який виступ про спогади учасників української національно-визвольної боротьби 30-50-х років ХХ століття, – завжди хибуватиме на світоглядно-есетичну готовність, а то і відповідальність виступаючого.